

Eggert Nielsen

Eggert Møller

23. oktober 1893 – 6. februar 1978

Eggert Hugo Heiberg Møller, født i København, død i Hellerup i den høje alder af 84 år.

Eggert Møller var søn af den fagligt engagerede apoteker ved Nørrebro apotek i København Hans-Jacob Møller og Frida Heiberg, og han voksede således op i akademisk miljø og under gode kår. Han blev student fra Metropolitanskolen 1911 (1. karakter) og cand. med. i januar 1919 (laud). Han sigtede målbevidst mod en hospitalskarriere, som dengang bedst fandt sted i København. Han begyndte som kandidat ved St. Johannes Stiftelse, og senere Øresundshospitalets medicinske afdeling, samlet i 2 år. Derefter stedse uddannet ved Rigshospitalet, først som turnuskandidat, derpå 1 år ved medicinsk poliklinik. Allerede 1 år efter eksamen demonstrerede Eggert Møller videnskabelig lyst og interesse, idet han ved siden af hospitalsuddannelsen arbejdede som frivillig klinisk assistent på laboratoriet på professor Knud Faber's afdeling på Rigshospitalet, hvor han påbegyndte sine undersøgelser over iltoptagelsen ved brug af August Krogh's spirometer. Han fortsatte dette arbejde som klinisk assistent i ca. 1 år sammen med professor, dr. med. Chr. Lundsgaard, nu på afdeling A, hvor han de efterfølgende 2 år blev 2. reservelæge, og gennem Lundsgaards gode forbindelser med Van Slyke fik Eggert Møller i 1926 stilling hos denne som Associate in Medicine ved The Rockefeller Institute for Medical Research i New York. Her engagerede han sig stærkt i nyrefunktionsundersøgelser, som han i de følgende år ligeledes beskæftigede sig med.

Forinden Amerika-opholdet afsluttede Eggert Møller i 1925 det store og omhyggelige disputatsarbejde (»Kliniske undersøgelser over basalstofskiftet ved sygdomme i skjoldbruskkirtlen«), baseret på indførelsen i klinikken af August Krogh's metode til bestemmelse af det oxydative stofskifte, anvendt til vurdering af patienter ikke alene med Basedow's sygdom, men også ved anorexia nervosa og iøvrigt på 12 underernærede studenter. Dette dygtige arbejde gav udtryk for en sjælden kritisk vurderende videnskabelig evne og blev af almen betydning i mange år fremover som opslagsbog på intern medicinske afdelinger i Skandinavien i spørgsmål om stofskiftemålingen og vurderingen heraf.

Samtidig med det omfattende disputatsarbejde publicerede Eggert Møller en række arbejder sammen med Chr. Lundsgaard, dels over iltindholdet i blodet, målt ved hjælp af Van Slyke's apparatur, dels om fenolsulfonfaleinets omsætning, især den renale udskillelse, og da både under normale forhold og ved kredsløbs- og leversygdomme. Interessen for nyrefunktionen manifesterede sig også ved arbejder om urinens patologiske bestanddele. Det skal tilføjes, at Eggert Møller også var med til at indføre cholecystografien.

Eggert Møller havde således en såvel teoretisk som laboratoriemæssig god baggrund for at få noget særligt ud af det 2-årige ophold på laboratoriet hos Van Slyke. Han blev her et aktivt medlem af en gruppe, der foretog en lang række undersøgelser over urinstofclearance, der fremkom dels i tidsskriftsartikler, dels i afhandlingen fra 1931 med titlen »Observations on the Courses of the Different Types of Bright's Disease, and on the Resultant Changes in Renal Anatomy«. Eggert Møller's andel i arbejdet, særlig dettes vægtige kliniske del, samt bogens udgivelse, var afgørende for at arbejdet blev udført.

Da Eggert Møller i 1928 kom hjem fra USA blev han 1. reservelæge ved sin gamle afdeling A på Rigshospitalet, og fortsatte der sit da allerede omfattende videnskabelige arbejde, og blev speciallæge i intern medicin, særlig hjerte-, nyre- og stofskiftesygdomme. Det videnskabelige arbejde samlede sig nu især om endokrinologiske emner, og da ganske særligt skjoldbruskkirtlens sygdomme, om kliniske iagttagelser, behandling af Basedow's sygdom med jod og senere kirurgisk behandling (sammen med O. Chievitz og A. Hecht Johansen), og om behandling med thyroxin i sammenligning med thyreoideakirtelekstrakt og beskrev senere også risiko for Basedow under behandling med thyreoideaelekstrakt. Endvidere bragte hans interesse for adipositas, og særlig behandlingen heraf, ham også ind på spørgsmål om underernæring og om diabetes mellitus. Nyrefunktionen ved diabetisk ketose blev belyst gennem flere afhandlinger.

Eggert Møller spændte således videnskabeligt meget vidt, han havde dog især gjort sig fortjent ved indførelse i klinikken af stofskiftemålinger, som han viste, at man udmærket kunne gennemføre ambulant. Endvidere var de dybtgående studier over urinstofclearance bemærkelsesværdige.

I maj 1931 deltog han i konkurrence om det ved professor Chr. Lundsgaard's død i 1930 ledigblevne professorat i intern medicin med 2 forelæsninger om »coma diabeticum«.

I 1933-34 var Eggert Møller i 11 mdr. overlæge ved Finseninstituttets klinik for indre sygdomme, hvor hans særlige interesse for adipositas og Basedow straks medførte en øget aktivitet, hvorved også påbegyndtes et frugtbart samarbejde med den kirurgiske afdeling, en tradition, der blev fortsat i mange år, og med stor praktisk betydning.

Allerede i 1932 søgte den nu nyudnævnte overlæge Eggert Møller imidlertid med usvækket energi det ved professor Knud Faber's afgang i august 1932 ledige professorat i intern medicin, opslået med forpligtelse for den, der blev ansat, til tillige at overtage stillingen som chef for Rigshospitalets medicinske poliklinik. Han deltog påny i konkurrence, og som led heri forelæste han om »Den medicinske behandling af Basedow's sygdom med særligt henblik på jodbehandlingen«. Han blev eenstemmigt indstillet til professorembetet, som han tiltrådte 1. oktober 1933, og 1. marts 1934 blev han chef for Rigshospitalets medicinske poliklinik. Han var således professor i mere end 30 år til hans afgang pr. 1. april 1964.

Han syntes at være kommet på sin rette hylde, for han gik med flid og fantasi ind i ledelsen af poliklinik og senere afdeling P med 24 senge, i undervisningen af medicinstuderende og skabte omkring sig et videnskabeligt arbejdsmiljø, som gav de mange medarbejdere rig lejlighed til klinisk og laboratoriemæssig forskning som selvfølgelig betingelse for deres tilstedeværelse på hans afdeling. Der udgik da også en lang række værdifulde og omhyggelige publikationer fra hans afdeling. Disse drejede sig især om endokrinologiske aspekter, men også om arteriel hypertension og nefrologiske problemer m.m. Der udskiltes særlige kliniske og dermed videnskabelige områder (allergologi og senere mandlig hypogonadisme), som ligeledes blev basis for en ikke ringe videnskabelig aktivitet.

Baggrunden for Eggert Møller's universitetsvirke var integrationen af hans evner, hvortil også hans store flid må regnes, endvidere hans miljø og lægelige baggrund og en særlig sans for klinisk iagttagelse, altsammen muligheder, som han forstod at pleje og udvikle.

Hans professorat var intern medicin, men han varetog faget teoretisk medicin, hvorover han forelæste, og hvori han eksaminerede. Da hans form ydermere var præget af urokkelig ro, såvel somatisk som psykisk, og han formulerede sig uden falbelader og med få, distinkt udtalte, overvejede og overbevisende ord, kom han for mange til at stå som en noget kølig teoretiker. Et sådant billede er imidlertid ufuldkomment, idet han kombinerede denne kontante form og tænkemåde med en udpræget iagttagelsesevne og forståelse for menneskelig svaghed og styrke, hvilket gjorde ham ikke alene til en skattet læge, men til, hvad der i denne sammenhæng er vigtigere, en glimrende lærer og rådgiver i videnskabelige spørgsmål og i diagnostik og behandling, som et højere formål med den teoretiske indsigt. Han praktiserede den anvendte, altså målrettede videnskab, og hans udprægede pædagogiske talent har da også indebåret, at han meget væsentligt har præget mindst en generation lægers holdning i positiv og rationel retning, et vigtigt lægevidenskabeligt resultat.

Han vurderede et utal af disputatsafhandlinger, og ligesom hans kliniske arbejde og altid velforberedte undervisning og eksamination var præget af stringens og udpræget pædagogisk sans, var hans vurdering og opposition frygtet af de svage, og værdsat af de mere indsigtsfulde.

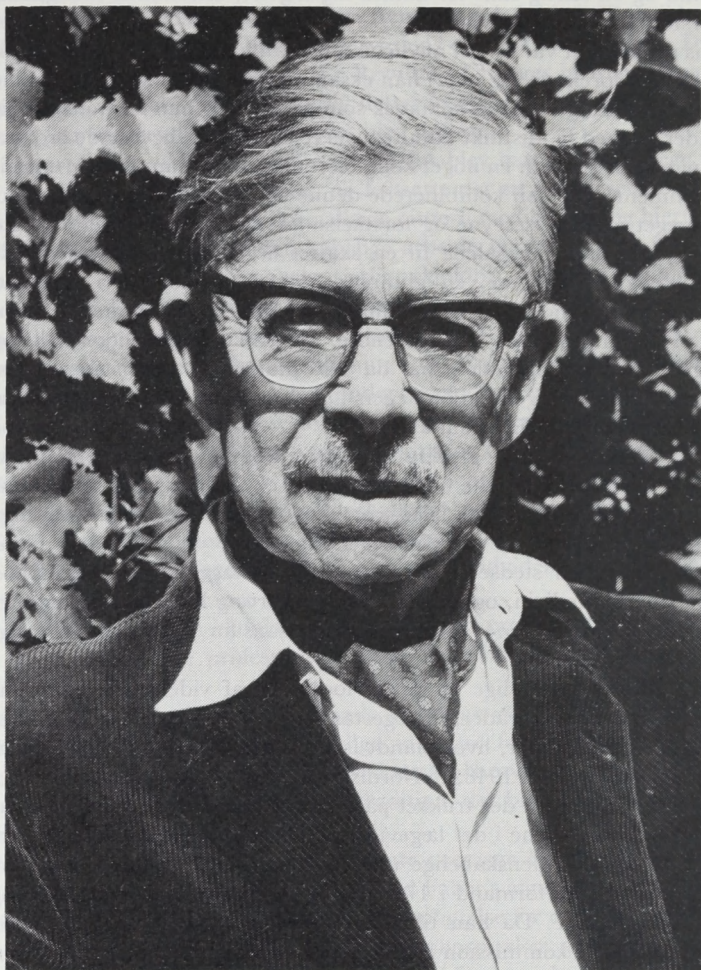
Eggert Møller var stedse en særdeles flittig deltager i møderne i Dansk Selskab for Intern Medicin, og han tog ofte på kort og koncis måde, og altid kun sagligt, del i diskussionerne og viste udpræget sans for, hvad der var vigtigt både teoretisk og praktisk.

Eggert Møller var tillige en flittig formidler af videnskabelige fremskridt, indenfor sine særlige områder, til lægestanden i almindelighed, idet han forfattede udmærkede oversigter, hvoriblandt især skal fremhæves det klare afsnit »De endokrine sygdomme« i 1948, i »Nordisk Lærebog i intern Medicin«.

For mange sider blev der trukket på Eggert Møller's faglige indsigt, klogskab og redelighed, ikke alene i det lægevidenskabelige fakultet, men også som medlem i 25 år af det videnskabelige udvalg under Landsforeningen til Kræftens Bekæmpelse, og som formand i 17 år for forskningsrådet for Rigsforeningen til Gigtens Bekæmpelse. Da han tillige var medlem og en tid formand for den lægevidenskabelige kommission i Statens videnskabsfond og medlem af forskellige legatbestyrelser, har han herved længe haft en meget stor indflydelse på den lægevidenskabelige forskning her i landet. Endvidere var han fra begyndelsen med i planlægningen af det ny Righospital, som medlem af konkurrencekomiteen og derpå af byggeudvalget gennem 10 år, og fik således væsentlig indflydelse også på de praktiske muligheder og ydre rammer for den lægevidenskabelige forskning på det ny Righospital.

For sine karaktertræk vil Eggert Møller blive respektfuldt husket af talrige kolleger, især i det lægevidenskabelige fakultet og iøvrigt på Righospitalet. Han vil tillige huskes af talrige patienter og de tusinder af læger, som har nydt godt af hans metode, lærdom og visdom, hvad enten de har arbejdet videnskabeligt eller i den primære sundhedstjeneste. Han har tjent lægevidenskaben vel.

Aage Videbæk

C. F. Modelin

C. A. Bodelsen

1. november 1894 – 24. november 1978

Carl Adolf Bodelsen fødtes den 18. november 1894 i Helsingør som søn af købmand, siden finsk vicekonsul Niels Ferdinand Bodelsen og hustru Agnete f. Gottlieb. Han blev student fra Helsingør 1913, og seks år senere cand.mag. med engelsk som hovedfag og tysk og fransk som bifag. I de følgende år arbejdede han som sekretær i udenrigsministeriets traktatkommission (1919-23). Under et ni-måneders studieophold i Oxford (1923) skrev han sin disputats (1924), hvis forstadier iøvrigt gik tilbage til studietiden. Fra 1926 til 1965 var han ansat ved Københavns universitet som docent (1926-32) og professor (1932-65) i engelsk sprog og litteratur. I 1931 indgik han ægteskab med kunsthistorikeren Merete Christensen.

Bodelsens utrolige arbejdskraft udnyttedes på mange tidkrævende poster gennem hans lange liv. I over tredive år (1926-58) ledede han f.eks. Dansk Studieoplysningskontor, i mere end tyve år (1942-64) var han næstformand for Lingvistkredsen, og i syv år (1933-40) præsident for Dansk-Engelsk Selskab. Udover sådanne mere traditionelle hverv viste han sig, til overraskelse for adskillige, at have været medlem af Danmarks frihedsråd i det afgørende sidste krigsår fra december 1944 til juni 1945; allerede længe forinden havde han været aktiv i kredsen omkring Frit Danmark, og fortsatte endnu nogle år i dettes hovedledelse og i Informations repræsentantskab. Blandt udenlandske opgaver kan nævnes hans medlemskab af Europarådets Council for Cultural Cooperation (som dets præsident 1953-54), og hans mere end tyveårige virke som medredaktør af det videnskabelige tidsskrift *English Studies* (1948-69). Denne omfattende administrative virksomhed kunne vel i sig selv have fyldt de flestes liv; for Bodelsen var det kun en ekstras beskæftigelse ved siden af hans forskning og undervisning.

Det er nærliggende at antage at opvæksten i den lille men også verdensåbne sundby var medbestemmende for Bodelsens senere virke. Sikkert er det ihvertfald at moderens omfattende belæsthed i engelsk litteratur, som bl.a. fandt udtryk i højtælning af Dickens, peger direkte frem til hans kommende arbejdsområder.

Det første personlige indtryk af England skaffede Bodelsen sig umiddelbart efter første verdenskrig på lange cykelture landet rundt, en transport- og oplevelsesform han siden fastholdt. Den oversøiske del af imperiet lærte han at kende ved en dengang usædvanlig rejse til Australien (også her var cyklen med) i 1921. Årene i udenrigsministeriet, hvor hans arbejde bl.a. bestod i at følge med i udenlandske avisers handelspolitiske stof, såvel som at informere udadtil om danske forhold, gav en direkte politisk og samtidshistorisk orientering, som Bodelsen holdt vedlige resten af livet. Praktisk greb om tingene og evnen til at uddrage en klar essens af betydelige stofmængder præger både disputatsens

historiske undersøgelser og den række aktuelle oversigtsarbejder, som siden fulgte.

Med sit første videnskabelige arbejde, *Studies in Mid-Victorian Imperialism* (1924) træder Bodelsen frem som en fuldt udviklet forsker; bogen rummer næsten samtlige anlæg som udfoldes i rækken af følgende værker indenfor mange områder. Afhandlingen behandler pro- og antikoloniale strømninger i det britiske rige, med særlig vægt på de tyve år fra slutningen af 1860'erne til slutningen af 1880'erne. Den standser altså på tærskelen til den chauvinistiske 90'er-imperialisme, som for eftertiden kom til at tegne bevægelsen – ganske uretfærdigt, som Bodelsen påviser.

Den valgte periode behandles i bred sammenhæng med idehistoriske strømninger på grundlag af omfattende læsning i primærkilder: aviser, periodica, officielle publikationer, litterære og politiske vidnesbyrd fra samtidens debattører, samt disses biografier og trykte brevsamlinger (det må erindres, at en væsentlig del af det utrykte materiale i 1920'erne endnu lå forseglet i arkiver og biblioteker). De massive baggrundsstudier tynger imidlertid ikke den forbilledlig klare og enkle fremstilling – forfatteren har gjort sit forarbejde så kun de centrale ting lægges frem for læseren. Bogen er upartisk, men præget af et røntgenblik for al slags hykleri og forlorenhed, og af det klare demokratiske engagement som alle dage kendetegnede forfatteren. Værket blev da også straks en klassiker, som oplevede to fotografiske optryk til brug for langt senere forskere (London 1960 og New York 1968).

Det er karakteristisk for Bodelsens holdning, at elementer fra dette forskningsarbejde indgik i publikumsorienterede håndbøger som *England* (1928) og *Det britiske Kolonirige* (1937), såvel som i universitetslærebogen *A Survey of English Institutions* (1942, talrige ajourførte udgaver) og dennes lillebror for gymnasiet (1942). Pligten til at formidle forskningsresultater til en bredere kreds var for ham en selvfølge. Som en af hovedredaktørerne af Gyldendals Bibliotek (1928-30) udgav han de tre engelske bind i denne samling; den på bred førstehåndslæsning baserede håndbog *Moderne engelsk Skønlitteratur* (1929) orienterede først og fremmest om den nyere roman.

En helt anden opgave skulle imidlertid lægge beslag på Bodelsens arbejdskraft i flere tiår. Lektor Herman Vinterberg havde i tyverne påbegyndt en ny dansk-engelsk ordbog, og Bodelsen indtrådte som medredaktør fra 1933. Efter over tyve års forberedelse udkom dette leksikografiske pionerværk i 1954-56, og det opnåede ved sit omfang og sin klare systematik klassisk status i ind- og udland. Det dannede udgangspunkt for Kjørulff Nielsens engelsk-danske ordbog (1964), for hvilken Bodelsen var konsulent. I 1966, efter 2½ års intensivt arbejde, udkom den forøgede og reviderede andenudgave af Vinterberg og Bodelsen, med sidstnævnte som hovedredaktør.

Universitetsundervisningen var naturligvis en væsentlig del af Bodelsens arbejde, og han varetog den med omhu og med den bredde, som også prægede hans produktion. Da der var få lærere og et stigende antal studerende, måtte han undervise i samtlige fagets discipliner, og derudover klare en betydelig del af fagets specialer, disputater og administration. Undervisningen foregik (i 1940'erne) dels ved forelæsningsrækker, som uanset emnet prægedes af Bodelsens evne til at fremhæve fagets almenkulturelle, historiske og samfundsmæssige baggrund. Dels ved en supplerende blandingstype, hvor en række indledningsforelæsninger førte frem til gennemgang af en litterær eller historisk tekst. Formen var mildt eksaminatorisk (ikke sjældent bad en hel række sig fri), en kombination af oversættelse og sproglig-historisk realkommentar. Stedet var som regel

det store auditorium B i studiegårdsannexet – et ikke særlig venligt lokale, som for nogle generationer af engelskstuderende blev menneskeliggjort af Bodelsens personlighed. Ved siden af disse undervisningsformer gav dog fra gammel tid kollokvier og skriveøvelser mulighed for nærmere kontakt mellem lærer og elever. I besættelsens senere år, hvor mange studerende af sikkerhedshensyn måtte holde sig borte fra universitetet, kunne de resterende mødes med lærerne til seminarer ofte i utraditionelle lokaler ude i byen. Netop i en sådan lille gruppe udfoldede Bodelsens originale og overraskende synspunkter sig langt rigere og friere end i kæmpeauditoriet, og disse diskussioner på helt lige fod passede utvivlsomt langt bedre til hans temperament.

For en 4-5 studerende vil et seminar om engelsk romantik i marts 1945 nok være særlig uforglemmeligt, ikke blot på grund af den spændende faglige meningsudveksling, men også ved en dramatisk afbrydelse. Vi var fordybt i en debat om romantikens inderste væsen i et ikke videre romantisk lokale på Kunsthåndværkerskolen, da der lød en kraftig brummen udefra. Et blik gennem vinduet viste at en gruppe af de velkendte mosquitoer atter var kommet alarmsirenerne i forkøbet, og medens vi i nogenlunde sømmeligt tempo begav os til beskyttelsesrummet, lød allerede de første detonationer temmelig tæt på. Det blev en lang alarm, og da vi kom op på gaden, var der endnu røg og flammer; forbipasserende fortalte at det var Shellhuset (dengang Gestapohovedkvarter) som brændte. Vi skiltes uden at nogen mærkede noget usædvanligt på Bodelsen. Først langt senere forstod vi, at det for ham måtte have været ganske chokerende at få denne besked, da han jo vidste, at Mogens Fog og andre nære venner og modstandsfæller var fanger i den bomberamte bygning. Få, om nogen, engelskstuderende kan før befrielsen have anet, hvor dybt deres stilfærdige lærer var engageret i modstandsbevægelsen. Når heller ikke tyskerne synes at have anet det, skyldes det måske en proces som minder om pointen i Poe's fortælling *The Purloined Letter* – netop en person der var professor i engelsk var på forhånd så iøjnefaldende mistænkelig, at det var umuligt at mistænke ham.

Afslutningen af ordbogsarbejdet i 1956 frigjorde kræfter til Bodelsens væsentligste litterære indsats, bøgerne om Dickens, Eliot og Kipling (jeg mindes endnu med svimlen en en passant bemærkning fra denne tid, hvoraf det fremgik, at han i 20 år havde arbejdet 6 timer daglig på ordbogen). Når den danske Dickensbog kunne udkomme allerede i 1957, skyldes det forfatterens livslange beskæftigelse med emnet (markeret ved dedikationen til tre familiegenerationer af Dickensianere). Det er en gedigen bog, skrevet af en læser for andre læsere, professionel i sin beherskelse af primær- og sekundærlitteraturen, men først og fremmest båret af forfatterens egen læseglæde. Den sikre placering af værkerne i forhold til Dickens' liv såvel som til samtidens historie og øvrige litteratur er hvad man venter; men især i kapitlet 'Det andet mønster' er det som om Bodelsen trænger frem til dybere lag i forfatterskabet, til en farligere indsigt end i de foregående bøger.

Den følgende bog, *T. S. Eliot's Four Quartets* (1958) synes ikke at have rødder så langt tilbage i Bodelsens liv, og behandler en forfatter og en tekst, der i flere henseender kunne formodes at stå ham fjernt. Den er dog forberedt i forelæsninger fra 1953 og i et par noter i *English Studies* 1953 og 1954, og selve læsemåden er delvis foregrebet i Dickensbogens ovennævnte symbolkapitel, hvor 'det andet mønster' beskrives som 'et billedsprog taget fra bestemte sfærer og ... scenerier der er ladet med en bestemt emotionel kvalitet' (Dickens s. 86). Denne formel lader sig udmærket anvende på Eliot, og bogen blev en fortrinlig indføring i de Fire kvartetteres univers. 'The sort of person who reads Eliot is usually not the

sort of person who reads Kipling' hedder det i Eliotbogen, men Eliot gjorde det – og Bodelsen selv. Kipling hørte ligesom Dickens til Bodelsens ældste læseoplevelser, men af en mere problematisk art; forskellige livsstadiers skiftende holdning til forfatteren opridses klart i indledningen til den danske bog (*Kipling* 1964). Kipling strejfes iøvrigt i disputatsen, i *Moderne engelsk Skønlitteratur* (1929), og mest forbeholdent i *Det britiske Kolonirige* (1937) som en der har 'en tydelig Glæde over at lade Knojernet spille i Solen'; fra 1956 begynder en række afhandlinger og anmeldelser, der leder op til bøgerne.

Den danske Kiplingbog er ligesom Dickensbogen skrevet som en introduktion for danske læsere, og byder på en fremragende oversigt over hele forfatterskabet, med forståelse for sindets og værkernes irgange. Denne forståelse uddybes i *Aspects of Kipling's Art* (1964), en række mere specialiserede og tekniske studier over Kiplings sene fortællinger. Værket kan opfattes som en fortsættelse af symbolfortolkningen i Dickensbogen, men også som en overførelse af Eliotbogens indtrængende læseteknik til prosatekster af tilsvarende kompleksitet.

I samme år – noget af et annus mirabilis – udkom endelig i anledning af Bodelsens 70-årsdag og afgang fra universitetet et udvalg af hans egne afhandlinger, spændende fra en udløber af disputatsen (90'ernes jingoistiske ballader) og en aktual gravskrift over kolonialismen, over Dickens (udvidede symbolbetragtninger) til lingvistiske artikler. Rækken slutes med fin pietet af en mindeartikkel om Bodelsens lærer Otto Jespersen.

Bodelsens svanesang – i ordets fulde betydning – blev den smukke bog *England* fra 1969. Den er i dobbelt forstand historisk – fordi England opleves på baggrund af historien og på baggrund af den oplevendes historie, af hans livslange kærlighed til især det engelske landskab. Den er således nok en veloplågt og ajourført bog, men alligevel præget af en vis elegisk tone, en følelse af at en epoke er forbi.

Netop denne følelse kan nok gribe den der forsøger et tilbageblik over Bodelsens lange og rige liv. Han var utvivlsomt den sidste der formåede at undervise og forske hele faget rundt; måske var han også den sidste for hvem gerningen som universitetslærer var en ublandet fornøjelse. Trods det arbejdspress som alle dage hvilede på ham, har ingen nogensinde hørt ham beklage sig; tværtimod udtrykte han ofte en lykkelig undren over at man ligefrem kunne blive betalt for at give sig af med det man helst ville. Travl som han var, fandt han dog tid til at tage sig af de studerende; mange vil huske den kendte stemme i telefonen ('Det er Bodelsen...') når han ringede op for at minde om at det var tid at søge dette eller hint stipendium.

Også hans udadvendte virksomhed var af et omfang og en kvalitet som de færreste universitetslærere kan præstere idag. Forbindelsen med skolen markeredes allerede i 1928, hvor han stod som medudgiver af Otto Jespersens *British Reader*, og bekræftedes af hans *Dickens Reader* (som i 1970 afløste Stigårds) – men selvfølgelig først og fremmest ved hans næsten fyrretyveårige arbejde med uddannelsen af mange hundrede gymnasielærere i engelsk.

Overfor det danske publikum optrådte Bodelsen som formidler af engelsk sprog og kultur, ikke blot ved håndbøger og rejsebøger, ved den store ordbog, ved talrige avis- og tidsskriftartikler, men også som udgiver og oversætter. En tilsvarende opgave udførte han overfor det engelske publikum, f.eks. med Johannes V. Jensen-oversættelsen '*The Waving Rye*' (1958).

Selv et kort overblik over Bodelsens indsats kan ikke afsluttes uden at nævne en afgørende faktor i hans liv, samarbejdet med Merete Bodelsen. Den omstændighed at deres navne lejlighedsvis optrådte på samme titelblad (f.eks. på den

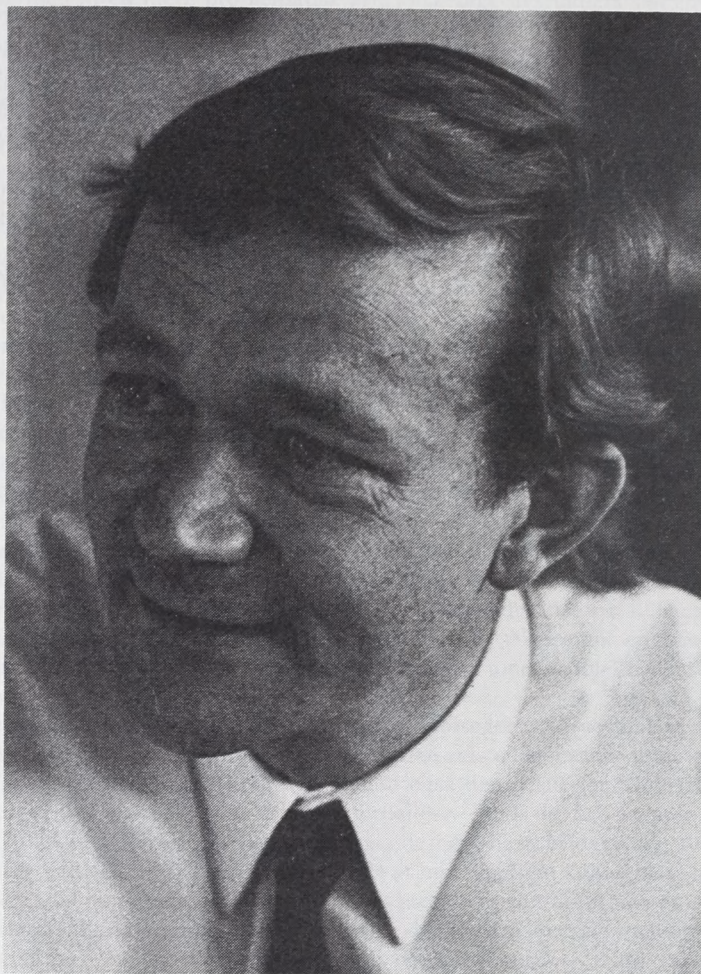

veloplagte rejsebog *Amerika idag* (1945)) antyder kun svagt omfanget og dybden af deres livslange fællesskab. Den alfabetiske nødvendighed som i *Dansk biografisk leksikon* placerer C. A. Bodelsen mellem sønnen Anders og hustruen Merete udtrykker således en symbolsk sandhed som han selv ville have påskønnet.

Ordet *demokratisk* er idag dybt nedslidt, men Bodelsen gav det mening. Han var ens overfor alle, lyttede til andres synspunkter med oprigtig interesse, og vurderede dem ud fra sagen, ikke personen. Han kendte ikke selv til ægerrighed, men var et menneske i hvis nærhed al slags snobberi, forstillelse og rænkespil visnede.

Bodelsen dannede ikke skole i ordets sædvanlige betydning, ønskede det næppe heller, men han gjorde faget til et frit og åbent sted at være, et sted hvor venlighed og saglighed kunne trives. Det er en forpligtende arv.

Eric Jacobsen

Sven Styrsgaard

Sven Skydsgaard

10. april 1934 – 2. januar 1979

Kun 44 år gammel døde professor Sven Skydsgaard af en kræftsygdom, der allerede nogle år forinden havde vist de første symptomer, men som man havde kunnet håbe var bekæmpet, indtil det endelige angreb kom i november 1978.

Lige til november 1978 virkede Sven Skydsgaard med fuld styrke i alle sine aktiviteter, og det er imponerende, hvad han nåede at få udrettet i den forholdsvis korte årrække, han kom til at virke som universitetslærer. Han blev mere end nogen anden den, der opbyggede studiet af spansk ved de danske universiteter. En sjælden kombination af egenskaber satte ham i stand til at udføre dette livsværk på smukkeste måde: en glødende energi og smittende begejstring, fine praktiske sprog-evner (han talte meget smukt både spansk og fransk), videnskabelig dygtighed og sans for administrativt arbejde. Det, der stod i centrum for ham, var altid at give universitetsstudiet af spansk den plads og det niveau, det efter hans mening fortjente. For dette formål satte han gerne sin egen videnskabelige karriere i anden række.

Hans hjælpsomhed og vidtstrakte kompetence – også inden for de øvrige romanske sprog – gjorde, at der blev trukket hårdt på ham under den eksplosive udbygning af de romanske fag i 60'erne og begyndelsen af 70'erne. Det er derfor ikke mærkeligt, at han kun nåede at fuldføre ét større værk, disputatsen, som til gengæld er et monumentalt arbejde. Ikke før i 1978 syntes han, at han havde løst sine opgaver så vidt, at han kunne tillade sig at søge om frihed til at være væk fra Romansk Institut, således at han i 1979 skulle have kunnet realisere et længe næret ønske om en studierejse i Latinamerika, som han aldrig havde fået set.

Når Sven Skydsgaard fik en så betydelig position, skyldes det ikke, at han var den harmoniserende administrator – dertil ville han alt for meget. Han var vellidt af alle og tilbød af ikke få. Der kunne være noget spændt ved ham, som en behersket, disciplineret lidenskab. Han levede voldsomt med i de emner, han studerede, og stillede samtidig strenge krav til den videnskabelige beskrivelse af dem. Der var et kunstnerisk drag over denne strengt bevidste og dog så varme medleven i snart sagt alt mellem himmel og jord.

Sven Skydsgaard havde karakteristisk nok adskillige kunstnervenner, og hans egen kunstneriske åre fandt mange udtryk, blandt andet i hans bidrag til Grønningens kataløger (1971, 1976, 1977) og i den oversættelse, han lavede sammen med Ebbe Traberg af Carlos Alvarez' digtsamling *skrevet på murene* (1963).

Han var vokset op i et akademisk miljø. Hans far var dyrlæge i Havreholm (Nordsjælland), og i hjemmet fik han grundlagt både sine humanistiske interesser og interessen for naturen. Efter en klassisk-sproglig studentereksamen fra Frederiksborg statsskole (1952) begyndte han ved Københavns Universitet studiet af romanske sprog, hvoriblandt spansk hurtigt blev det foretrukne.

Studierne i København og i Spanien afsluttedes i 1961 med magisterkonferens i romansk filologi med spansk som hovedfag og portugisisk som bifag. Der var tale om studier, hvor den største del af stoffet skulle bearbejdes af studenten selv; der eksisterede praktisk talt ingen af de senere så talrige »introduktioner« til videnskabsområdet, og i næsten hele tidsrummet var undervisningsudbuddet mere end sparsomt. Der var nok de timer, Carl Bratli havde holdt, men det var først med Kirsten Schottländers ansættelse, at faget spansk kom til en mere selvstændig status. Studierne med hende var kernen i hans spanskstudier både i København og under hans studieophold i Spanien.

Skydsgaards lingvistiske syn blev i overvældende grad præget af Knud Tøgeby. Han fulgte et kursus hos Hjelmlev og gik til fonetik hos Fischer-Jørgensen, hvis *Almen fonetik* i stencileret udgave var en god inspirationskilde i disse år, men det var Tøgebys beskrivelse af det franske sprogs immanente struktur, der bestemte hans studiers retning på det sprogvidenskabelige område. Tøgebys arbejde var til stadig inspiration for Skydsgaard, og efter Tøgebys død i 1974 var han ivrigt optaget af udgivelsen af Tøgebys efterladte manuskript til en fransk grammatik.

Det blev til flere længere studieophold i Spanien. Først og fremmest i Valladolid og Salamanca. Det smukke kastilianske sprog, Skydsgaard mestrede, skyldtes i ikke ringe grad hans arbejde med sprogfærdighed og udtale i disse perioder, måske mest i Valladolid med Alfredo Malo Zarco. I Salamanca var det især forelæsningerne hos Zamora Vicente og Lázaro Carreter, der gav udbytte, omend han savnede den præcision, han havde lært af sine københavnske lærere. Men gruppen af studenter og lærere omkring Zamora var et lyspunkt i det kolde klima i 50'ernes Spanien. I Salamanca vakte Skydsgaards begejstring for studiet af latin-amerikansk kultur og sprog: Zamoras forelæsninger og ikke mindst gruppens diskussioner om Latinamerikas og Spaniens litteratur åbnede nye horisonter, således at f.eks. interessen for digterne César Vallejo og Miguel Hernández kan føres tilbage til et ophold dér i 1957. Skydsgaard huskes i denne kreds for sin store arbejdsdisciplin og evige søgen efter det spanske sprogs hemmeligheder: man havde sjældent, om nogensinde, tidligere set nogen gøre så mange notater og på så umulige tider og steder – og så ovenikøbet vende tilbage med dem, når de var bearbejdet hjemme på kollegiet!

Efter konferensen i 1961 var Skydsgaard et år ansat som sekretær for Folkeuniversitetet. Denne administrative erfaring – mange tråde skulle holdes sammen samtidig med at foretagendet ekspanderede – skulle senere komme ham til gode.

I 1962 blev han ansat ved Århus Universitets romanske institut. Undervisningen her drejede sig især om fransk (Duras/Resnais, Camus, Burtor, Stendhal), men det er også i høj grad Skydsgaards fortjeneste, at der kom en spanskafdeling i gang dér.

Skydsgaard kom tilbage til Københavns Universitet i 1965. Hans tid som amanuensis her falder sammen med fagets voldsomme udvikling: fra midten af 60'erne til begyndelsen af 70'erne ti-dobledes antallet af spanskstuderende. De første år i lokalerne omkring Frue Plads kunne han udadtil virke lukket og vanskelig at komme ind på livet af. Altid havde han travlt, og det sås på de karakteristiske urolige bevægelser. I den periode, hvor Romansk Institut havde til huse i de diminutive lokaliteter i Dyrkøb, fik man den bedste snak med ham, hvis man kunne få lokket ham med hen i kaffebaren i Skindergade. Dér er mange tanker om faget, universitetspolitikken, Spanien, den svære lyrik og de folkelige *romances* blevet vendt og drejet igen og igen. Og i de gode diskussioner glemte

Skydsgaard som regel, at han havde travlt. Med årene løstes der mere og mere op, og den rastløse samværsform erstattedes af en ualmindelig deltagelse i elever og kollegers liv og færden.

Det er ikke ubegrundet, når mange mennesker i lang tid identificerede spanskstudierne med Skydsgaards person. I hele opbygningsfasen var det frem for nogen ham, der med sin kolossale viden og store indsigt også i andre fag fik givet spansk det videnskabelige indhold, der kunne sidestille det med fag med lang forsknings- og undervisningsstradition. I 1968 fik faget en studieordning med to-års moduler, som det var tilfældet med de øvrige humanistiske fag, og allerede i 1971 kunne en ny studieordning træde i kraft. Også i denne var Skydsgaard en nøgleperson, og det er typisk for hans legendariske pligtfølelse over for faget, at hans forskningssemester i 1970 ikke kom i vejen for det store arbejde med studieordningen.

Fra styrelseslovens indføring af nævn og råd på mange niveauer til kort før sin død var Skydsgaard formand for Spansk Studienævn. Man kan vanskeligt forestille sig, hvordan hvervet kunne udføres mere omhyggeligt og velfabulanceret. De sidste år ville han gerne frigøre sig fra formandsposten, fordi han følte, han for længe havde defineret faget. Af forskellige grunde lykkedes det først i 1978. Samtidig med formandsposten i studienævnet havde Skydsgaard i flere år sin plads i bestyrelsen for Romansk Institut, og i de seneste år var han den af samtlige, der sad i flest bedømmelsesudvalg. Men hans arbejdskapacitet anskueliggøres måske bedst ved et blik på hans forskningsrapporter: det var meget almindeligt, at undervisning og administration alene udgjorde over 100% – og i mellemtiden blev det også til en disputats på 1300 store sider.

1. februar 1972 udnævntes Sven Skydsgaard til et nyt professorat i spansk sprog og litteratur. Faget fik dermed sin »egen« professor – i modsætning til instituttets andre professorater, der dækker romansk sprog og litteratur. For de øvrige medlemmer af det daværende studienævn var det af afgørende betydning, at denne stilling blev formuleret snævrere, fordi man vidste, at Skydsgaard som eneste oplagte kandidat til stillingen var magister i romansk filologi, og med sin store viden i de andre sprog jo let kunne blive trukket væk fra spansk. Afgørelsen generede ham noget, men med tiden blev han tilfreds med den – og faget spansk fik så fornøjelsen af hans mange kvaliteter.

Som underviser stillede Skydsgaard altid store krav til sig selv og til deltagerne. En pæn stak A6-sedler og større ark til skemaer og illustrationer var det typiske grundlag for hans fremstilling af en enkelt times stof, og det er imponerende, hvad han gennem årene har uddelt af oversigter og eksempelsamlinger af egen tilvirkning. I timerne var fremstillingen komprimeret til det yderste, og den planlagte mængde af undervisningsstof kunne af og til blive torpederet af hans associationer undervejs – men alt skulle med, det var jo vigtigt alt sammen. Den komprimerede form, som man genfinder i disputatsen (trods dens væld af sider), kunne drive mange studenter til fortvivlelse. Den forudsatte nemlig, at alle var lige så godt forberedt som læreren, ellers kunne det være svært at følge med på rejsen gennem områder, der var dårligt kortlagte eller slet og ret uopdagede af tidligere forskning. Det var vigtigt, at »skoven skulle kunne ses til trods for træernes mangfoldighed«, men hvis ikke hvert enkelt træ og også helst smågrupper af dem var blevet undersøgt grundigt hjemme, var eleven ilde stedt, for det var jo sådan, at selv elementer, der var langt væk fra dem, man undersøgte, kunne have indflydelse på fortolkningen af helheden og de undersøgte størrelser. Skydsgaards stadige ønske var, at eleverne skulle lære at »arbejde i spørgsmål«

og ikke stille sig tilfreds med håndbøgers og introduktioners oversigter; han insisterede på, at disses »ofte«, »som regel«, »sjældent« skulle erstattes med »under følgende betingelser«.

Den kombinatoriske syntaks var kernen i de grammatiske kurser. Efterhånden som disputatsen faldt på plads, blev disse gennemgange mere og mere drejet over til præsentation af hans system. I flere semestre var der tale om gennemgange på grundlag af egne materialer, ofte centreret omkring infinitterne, som alle oprindeligt skulle have været emnet for disputatsen. Uanset hvor snævert et emne annonceredes, var det i overensstemmelse med Skydsgaards grundsynspunkt, at man først tog det samlede antal strukturelle mønstre i betragtning, så behandlingen kunne finde sin rette ramme. Et kursus om infinitiv eller præpositioner kunne derfor godt blive et langt forløb på op til tre semestre (på samme måde som konstruktionen *præposition + infinitiv* i disputatsen fylder 550 sider).

Skydsgaard gennemgik i årenes løb flere af de væsentlige håndbøger i syntaks (*Keniston: Spanish Syntax List* og *The Syntax of Castilian Prose*; *Alonso & Henríquez Ureña: Gramática castellana I + II*; *Alcina & Bleca: Gramática española*, m.fl.). Disse gennemgange formede sig ofte som omarbejdninger af bøgerne, således at deres resultater blev »oversat« til den københavnske lingvistiske tradition, han var eksponent for. Skydsgaard var meget skeptisk over for transformationsgrammatikken i Chomsky's udgave, fordi kontrollen med dens dybdestruktur efter hans opfattelse var for dårlig. Alligevel mente han, det var vigtigt at tage diskussionen op i undervisningen, og i to semestre lavede han en modstilling af den kombinatoriske syntaks og TG-grammatikkens syntaktiske komponent på grundlag af de seneste bøger inden for spansk transformationsgrammatik. Her var der tale om at få forskellene op på bordet, så de kunne diskuteres i ordentlige rammer, især ud fra ønsket om, at de forskellige »skoler« skulle etablere en dialog ikke et skænderi.

Der var som regel spænding om, hvilket værk Skydsgaard ville vælge at gennemgå i de litterære kurser. At der virkelig blev sat noget i gang, ses måske bedst af antallet af aflønningsopgaver, hans kurser afstedkom. På Københavns Universitet var det kun spansksproget litteratur, der var emnet, men litteraturteori og kontakt med andre videnskabsområder blev konstant inddraget: hans gamle kærlighed til filmen (konkretiseret i læsning af drejebogen til *Hiroshima mon amour* i Århus-perioden) var en konstant inspiration til roman- og drama-læsning, men også musikken blev inddraget i hans kursus over renæssanceyrik (Garcilaso). Hans fascination over geografien kom eleverne tilgode i et kursus, han længe havde drømt om, og som løb af stablen som ekstra-undervisning i 1974: *Aspekter af Spaniens geografi (fysisk, demografisk, kulturhistorisk) med udgangspunkt i C. J. Cela: Judíos, moros y cristianos*. Også den mexikanske geografi blev endevendt i forbindelse med kurset over *Azuela: Los de abajo*. Psykoanalysen lå i stadig højere grad bag flere litterære gennemgange, f.eks. *Sábato: Sobre héroes y tumbas* (1974/75): Kontaktfladerne var mange, men der var en stadig bestræbelse for at præcisere og formidle fagets kerne, den metode der er et sprog- og tekstfags egen.

Mangfoldigheden i de inddragne synsvinkler slørede nemlig aldrig kravene til metodisk konsistens, og Skydsgaard var meget optaget af at bibringe eleverne bevidsthed om, i hvor høj grad det er muligt at afgrænse fagets kerne og dernæst bruge de fremanalyserede data som sekundærdata for andre metoder. I litteraturanalysen var det selvsagt vigtigt at have realia i orden, og det i sig selv gav anledning til mange afgrænsningsproblemer efter ofte lange ekskurser. Men kernen var »tekstbeskrivelsen, en tydning af budskabet, hvilken helhed vi kan

reducere tekstens strukturerede indhold til«. I litteraturtimerne konkretiseredes dette i et meget tekstnært arbejde med selv mammutter som Sábatos tidligere nævnte roman.

Det blev kun til få læsninger af forfatterskaber (Garcilaso, García Lorca, Alfonso Sastre), men flere værk gennemgange blev til på basis af sammenligninger, f.eks. læsning af et bredt udsnit af romanstarter fra samme periode; læsning af mindre roman af samme forfatter; læsning af en forfatters dramatiske produktion før læsning af digtene. Vægten og spredningen af litteraturgennemgangene ses klart af følgende liste: García Lorca, Valle-Inclán, Lope de Vega, Borges, Miguel Hernández, Miró, Garcilaso, Góngora, Quevedo, García Márquez, Cervantes, Sábato, Machado, Sastre, Eva Forest, Azuela, Rulfo.

De seneste år arbejdede Skydsgaard med at inkorporere pragmatikken som vigtig del af faget (kursus på 2. del i 76 og på 1. del i 77). Han mente her at finde en vigtig brobygning mellem grammatik og litterær analyse.

I 1972 tog Skydsgaard initiativet til at indføre faste månedlige møder for alle Romansk Instituts forskere, hvor man diskuterer hinandens forskningsprojekter. Han svigtede selv aldrig disse møder, hvor han viste en sjælden evne til at indleve sig i andres problemstillinger.

Som studenter og kolleger nød godt af Skydsgaards entusiasme, var der også aktiviteter der pegede udad. *Komiteen til indførelse af spansk i gymnasiet og HF* er et eksempel herpå. Det var ham utåleligt at se på det spild, færdige hovedfagskandidater udgjorde, når de kom ud til arbejdsløshed, samtidig med at sproget vandt indpas flere og flere steder i det danske samfund. Hans initiativ blev fulgt op med en meget aktiv medvirken til udarbejdelse af argumenterede skrivelser, tabeller, etc. til rektorer, elevråd, direktorat, m.fl. Et andet område, også med tilknytning til Spanien, er *Spanienskomiteen*. Skydsgaard levede stærkt med i denne forsamlings arbejde under den hårde repression i Spanien og var i flere omgange kurér med indsamlede midler til den demokratiske opposition.

Efter mange bryderier med at skaffe tilstrækkelig økonomisk støtte lykkedes det endelig Skydsgaard at få udgivet sin 1300 sider store disputats i 1977: *La combinatoria sintáctica del infinitivo español, I + II*. Den udkom, i spansk-dansk koproduktion, i to store statelige bind.

Det er en bog, der holder mere, end titlen lover. Der fokuseres rigtignok på brugen af infinitiv i spansk, men samtidig udrulles en hel teori om den spanske sætnings opbygning. Skydsgaard går ud fra en vålens-grammatisk model, i hvilken verbalet opfattes som det centrale element, til hvilket sætningens øvrige led knytter sig. Når der foruden sætningsverbalet er en infinitiv i samme sætning, opstår der et sam- og modspil mellem de to verber, idet spørgsmålet nu rejser sig om, til hvilket af disse to centre sætningens led knytter sig. Nogle led knytter sig kun til det ene af verberne, andre til dem begge. Skydsgaard udreder dette komplicerede spil ved at opstille ni forskellige typer af kæder bestående af sætningsverbal plus infinitiv.

Under udredningen belyses en lang række væsentlige problemer i spansk syntaks, f.eks. om kasusforhold, ordstilling, pronominalisering og hjælpeverbumbegrebet, men først og fremmest gives der en imponerende opstilling af spanske verbers konstruktionstyper, på grundlag af et meget omfattende eksempel materiale. Samtidig er disputatsen et interessant bidrag til den almene diskussion om den grammatiske analyses principper. Sven Skydsgaards teoretiske baggrund er den lingvistiske strukturalisme, specielt i den form Knud Togeby havde udviklet Louis Hjelmslevs teorier. Overalt i disputatsen citeres Togeby. Det ses som en hovedopgave at klassificere elementer og funktioner ved hjælp af

ombytningsprøver, således at semantiske overvejelser kan reduceres til et minimum. Men Skydsgaard er også tydeligt inspireret af germanisten Gunnar Bech's arbejder (især om den tyske infinitiv), hvor interessen drejes noget bort fra klassifikationen af formelementer over mod klassifikation af konstruktionstyper. Et og samme verbum kan indgå i flere konstruktionstyper, og Sven Skydsgaards mest originale bidrag til den mere teoretiske diskussion er nok den indgående undersøgelse af, på hvilke måder modtageren af den sproglige meddelelse kan skelne de forskellige konstruktionstyper. Hans grammatik er orienteret mod modtagerens afkodning.

Den spanske lingvistik vil uden tvivl skulle tage stilling til mange af Skydsgaards resultater, idet han dels har formuleret mange problemstillinger, dels har drevet sine undersøgelser langt videre end det tidligere har været gjort. Eksempelvis har der været tilløb i den internationale hispanisme til gode beskrivelser af de logiske subjektsforhold. I Skydsgaards disputats udvikles teorien til noget i retning af det perfekte under betegnelsen *orientering*. I *quiero venir* er der samme logiske subjekt i finit og infinit (*samme orientering*), men i *le dejo venir* skifter orienteringen, fordi *dejar* kræver forskelligt logisk subjekt i finit og infinit, hvis infinitiven står nøgen, i modsætning til *dejo de venir*, hvor den betydningstomme præposition sikrer samme orientering som i *quiero venir*. Orienteringen kan løbe over store afstande, således at der ikke er tvivl om, at det er *Luisito* der er logisk subjekt for *pensar* i *Luisito, después de mucho pensarlo, se acercó a su madre*. Skydsgaard opstiller store oversigter over de verber, der styrer en bestemt orientering, og påpeger også visse verbers afhængighed af konstruktion/situation, f.eks. *¿Sientes no llorar?* (cf. *Siento que vengan*) vs. *¿No sientes llorar?* (cf. *Siento que vienen*). Men det er ikke kun verberne, der betinger orienteringen: *pido el permiso de volver* orienterer som *te prometo volver*, mens *pido la promesa de volver* orienterer som *te permito volver*. Det meget vigtige kapitel IV i disputatsen er viet de overvældende problemer, der opstår, når sådanne konstruktioner gøres refleksive eller mediale. Skydsgaards opstilling af en ren formel typologisering af refleksivkonstruktioner (kap. I: El verbo español) kommer rigtig til sin ret under analysen af infinitivkonstruktionerne, f.eks. *A veces se afecta opinar en socialista; No se debe golpear a las mujeres; Es algo que debe considerarse perfectamente; Se deja caer en el sillón; Se deja besar; Se oye gritar; Se oyen vibrar alas*. Hele dette kapitel vil utvivlsomt præge forskningen på området en rum tid.

I spansk grammatik har man i mange år været opmærksom på ordet *que*'s mange anvendelser og på vanskelighederne ved at holde funktionerne ude fra hinanden. De færreste har kunnet beslutte sig til, hvad der skulle stilles op med iagttagelserne, fordi det ikke var til at finde en teori, der dækkede det hele. Skydsgaards bidrag til diskussionen er afledt af hans valensteori og hans tegnanalyse (homonymier skal reduceres til et absolut minimum). *quiero la casa que fiene mi madre* og *quiero que mi madre tenga una casa bonita* er eksempler på relativ resp. kompletivkonstruktion med *que*. Skydsgaard analyserer *que* som konjunktion i begge tilfælde og lader forskellen gå på, hvilke valenser verbet i bisætningen kan have udfyldt: i relativkonstruktionen blokeres verbets objektsvalens, hvorimod den frit kan udfyldes med *una casa bonita* i kompletivsætningen. I nogle af de vanskeligste konstruktioner i spansk kommer denne analyse virkelig til sin ret: *no tenemos que cumplir la orden* er en kompletivkonstruktion, fordi *que* ikke blokerer for *cumplir*'s objekt (*la orden*), det samme er tilfældet med *no tenemos otra misión que cumplir la orden*, men i *no tenemos otra misión que cumplir* har man en relativkonstruktion, fordi *cumplir* her har fået blokeret sin objektsvalens (cf. Skydsgaard: Análisis sintáctico, in: Actas del segundo congreso internacional de

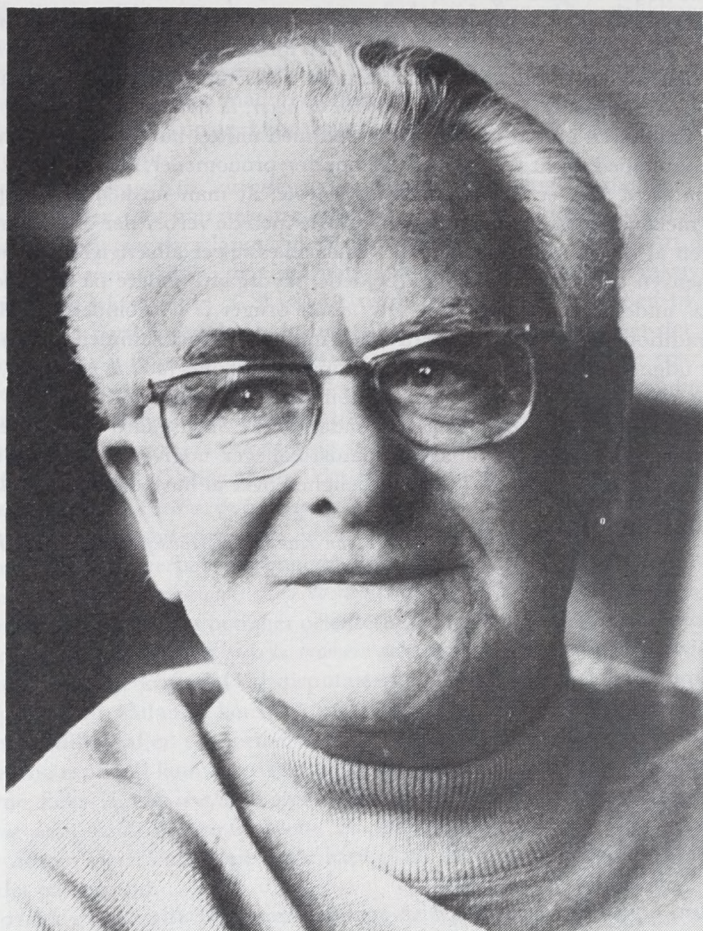

hispanistas, 1967, p. 611 ff). Skydsgaard kan hermed give en præcis syntaktisk forskel på de to analyser af *no tenemos que comer* (hhv. relativ med betydningen 'vi har ikke noget at spise' og kompletiv 'vi skal ikke spise'). Denne relativmekanisme videreudarbejdes i disputatsen til andre typer, såsom: *la tengo a limpiar* vs. *la tengo que limpiar*, der adskiller sig ved, at den første ikke tillader objekt til *limpiar*, mens den anden tillader eller har det (*la* i eksemplet). Andre eksempler på relativblokering: *la cosa a medio hacer, fácil de hacer, la cosa era de esperar*.

Når infinitiven indgår i en tæt kohæsion med finittet har spansk ved en række verber mulighed for at transponere de bundne pronomener: *lo hago, quiero hacerlo, lo quiero hacer*. Det er Skydsgaards fortjeneste, at man nu kender detaljerne i denne mekanisme og disponerer over en liste med de verber der tillader transponeringen af de bundne objekter, der valensmæssigt er afhængige af infinitiven. Med hensyn til kassusforholdene arbejdede Skydsgaard videre på Salvador Fernández' undersøgelser, hvorefter selv *loístas* bruger *le* i forbindelse med, hvad man traditionelt har kaldt akkusativ med infinitiv, og det sammen med transponering udgør det fascinerende spil omkring typer som: (*a él lo hizo venir, le hizo coger los billetes, se la hizo fregar* (cf. Combinatoria, kap. III).

La vida me ha dado buenos diálogos... Sådan skrev Skydsgaard i begyndelsen af disputatsen. Danske og spanske hispanist-kolleger udgiver i 1980 en bog til minde om Sven Skydsgaard i taknemmelighed over at have deltaget i dialogerne med ham.

John Kuhlmann Madsen, Ebbe Spang-Hanssen

Ulla Rön

Alf Ross

10. juni 1899 – 17. august 1979

Alf Ross' videnskabelige karriere havde en tornefuld begyndelse. Hans store værk om retskilderne fra 1929 gjorde ham ganske vist til fil.dr. ved universitetet i Uppsala under læreren i praktisk filosofi Axel Hägerström (1868-1939), men afhandlingen var i forvejen indleveret og forkastet i København, og den svenske anerkendelse ændrede ikke meget i den på det tidspunkt beherskede danske vurdering af værket. Så meget desto mere overbevisende højdepunkter nåede Ross imidlertid i en mere moden alder. Fire år efter den svenske grad fulgte i 1933 hans bog om den såkaldt praktiske erkendelse, – tilegnet Hägerström som den første var tilegnet Kelsen – og allerede året efter kom afhandlingen om virkelighed og gyldighed i retslæren.

Ross indleverede den sidste til disputatsbedømmelse i København, og denne gang lykkedes det ham også at opnå den eftertragtede danske juridiske doktorgrad. Men antagelsen var besværlig, og bedømmelsesudvalget anså det for nødvendigt at udvide bedømmelsen til også at omfatte Ross' tidligere offentliggjorte afhandlinger, især den førhen forkastede disputats samt bogen om praktisk erkendelse, for at tildele Ross doktorgraden. For en nutidig betragtning ligner sagen et eksempel på en mildt sagt særegen offentlig administration, hvilket bl.a. viser sig i, at de dagældende regler i § 4 i anordning 259 af 13/10 1927 om doktorgradens erhvervelse først blev fulgt ved fakultetets senere behandling af bedømmelsen, hvor professor Poul Andersen henledte opmærksomheden på, at doktoranden selv skulle ønske en inddragelse af andre værker. Herefter fandt dekanen, som samtidig havde været medlem af bedømmelsesudvalget, ud af at anmode om Ross' efterfølgende tilladelse til, at udvalget inddrog tidligere offentliggjorte afhandlinger, hvilken tilladelse Ross selvsagt gav. Men dette er nu historie. Efter erhvervelsen af den juridiske doktorgrad fulgte fra Ross' hånd en lang række juridiske og filosofiske afhandlinger, som efterhånden gjorde ham kendt langt ud over landets grænser. I dag er han ubestrideligt placeret som et af de største navne i moderne empirisk orienteret retsvidenskab, måske det største i Norden. Ross har nu i mange år været kendt og skattet som jurist og filosof i både angelsaksisk og nordisk litteratur, og hans bøger er oversat til flere sprog.¹

Det er klart, at Ross må dele en stor del af æren for den empiriske retsvidenskabs gennembrud med sine samtidige kolleger i både dansk, norsk, svensk og finsk ret. Den moderne og berømte skandinaviske realistiske skole, som fik sit afgørende gennembrud i 1930'erne og 40'erne, men selvsagt havde rødder langt tilbage, bl.a. til Anders Sandøe Ørsted, var naturligvis ikke et enkelt menneskes

1. For så vidt angår en udtømmende bibliografi over Ross' forfatterskab henvises til Jens Søndergaard i Festskrift til Ross (1969) s. 519 ff samt i UfR 1979 B, s. 189 ff.

værk. Og Ross havde fremragende lærere og kolleger blandt datidens skandinaviske jurister og filosoffer. Men den noget provinsielle ånd, som undertiden kunne ligge over den nordiske skole, har aldrig kendetegnet Ross. Som elev og tilhænger af først den berømte østrigske statsretsjurist og retsfilosof Hans Kelsen (1881-1973) og hans Rene Retslære, og senere som en lige så tro elev af svenskeren Hägerström – begge inden for deres felter allerede dengang berømte og skoledannende – og med tæt forbindelse også til datidens logiske empirisme blev det mere end nogen anden Ross, som med konsekvens og skarpsindighed interpolerede de grundlæggende rets- og almenfilosofiske synspunkter fra disse skoler på juraen. Ross' mål var så at sige at videnskabeliggøre juraen som en, omend særegen, empirisk socialvidenskab, men det var samtidig hans opfattelse, at dette måtte ske under respekt for den traditionelle juras grundlæggende begrebsapparat. Og denne opgave som retsvidenskabens evolutionære fornyer blev hans livsopgave.

Ross' videnskabelige grundsyn fandt dog først sin endelige udformning cirka 20 år efter den danske disputats med bogen »Om ret og retfærdighed« fra 1953, der på mange væsentlige punkter adskiller sig fra de tidligere værker. Hans litterære produktion er derfor af og til blevet kritiseret for at have en svingende kurs fra bøgerne i 20'erne og 30'erne over bl.a. bogen »Towards a realistic Jurisprudence« fra 1946 og frem til værket fra 1953. Især var det svingningerne mellem en norm-ideologisk og en norm-sociologisk begrundet retslære, som man mente at finde i hans værker, der gav anledning til kritik. Der er da næppe heller tvivl om, at f.eks. Ross' forhold til Kelsens retsteori er uklart og uklart fremstillet af Ross selv. Hele Ross' begreb om sondringen mellem retten som normativt (direktivisk) idéindhold og retten som social virkelighed og om det gældende retssystem som retsfænomenernes tydningskema er nærmest ordret overtaget fra Kelsen, og når Ross vil distancere sin egen teori fra Kelsens ved at identificere dennes retslære med en rent idealistisk og a priori begrundet videnskabsfilosofi, nærmest i lighed med naturretten, er dette, som bl.a. påpeget af Kelsen selv, klart urimeligt. Kelsen er frem for nogen den person blandt den nyere tids europæiske jurister, som har medvirket til at aflive den metafysiske retsvidenskab i de skandinaviske og anglo-amerikanske lande, og hvad Kelsen gør, når han fremhæver retten som idé, er jo i en vis forstand nøjagtig det samme, som Ross senere selv gør, nemlig at fremhæve de retlige normer som forskellige fra de sociale og historiske akter, i hvilke retsnormerne fremtræder.

Alt dette er imidlertid ikke afgørende. I mine øjne er det en af de største komplimenter, en forfatter kan få, at han tør skifte standpunkt, og i dag er det ikke svært at se, at hvad der undertiden blev karakteriseret som mangel på konsekvens og måske også for en datidig betragtning måtte tage sig sådan ud, vel indeholdt meningsskift, men samtidig rettelig var stadier i en lykkelig videnskabelig udvikling. Siden hovedværket fra 1953 er Ross' grundsyn i øvrigt kun på enkelte punkter blevet modificeret, bl.a. i det filosofiske værk »Directives and Norms« fra 1968, hvori han under réformulering og ændring af visse af de elementer i den logiske empirisme, han tidligere havde hyldet éntydigt, bl.a. vedrørende direktivers meningsløshed, dels generaliserede sit retlige normbegreb til et alment socialvidenskabeligt begreb, dels søgte at opstille visse grundregler for normative slutninger, et spørgsmål han mange år tidligere havde beskæftiget sig med.

I den almindelige samfundsdebat var Ross altid som i den videnskabelige analyse, engageret og skarp, skarpsindig, ærlig og redelig og i en sjælden grad optaget af emnet fremfor af modstanderen og dennes person. Argumenter ad

hominem, fordrejninger og løsagtigheder lå Ross aldeles fjernt. I de senere år blev han vist nok af mange opfattet som konservativ. Forkert er det næppe, men det må samtidig huskes, at hans kritik i første række altid var rettet imod dumheden, overfladiskheden og den primitive appel til følelser og først i anden række mod bestemte politiske synspunkter. Hans evne til at finde rammende udtryk for sin foragt kunne være ødelæggende for hans modstander, men intet glædede ham samtidig mere end skarpsindigheden, også når den gik ham imod, og roser til en god kombattant havde han altid.

Videnskabeligt var Ross lige til sin død særdeles aktiv. Det var i de senere år hovedsageligt strafferetten, som optog ham, og en række dybtgående afhandlinger fra hans hånd om strafferettens grundlæggende begreber så dagens lys. Retsdogmatiske i sædvanlig forstand er Ross' strafferetlige afhandlinger ikke. Også her viser hans fundamentale retsanalytiske indstilling sig. Hvad der i strafferetten interesserede Ross, var gennem især den logiske analyse kombineret med udvalgte illustrerende eksempler fra praksis og teori at forsøge at bringe større orden og klarhed i fagets begrebsdannelser, således at retsanalysen herved kunne bidrage til, hvad der efter Ross' mening var dens finale berettigelse, en evolutionær fagvidenskabelig udvikling.

I gængs skandinavisk strafferet har Ross' bidrag måske endnu ikke slået igennem, men det er givet – og det viser sig da også allerede nu i den fremmedsprogede litteratur – at Ross' strafferetlige bidrag er sikret en plads i eftertiden. Den videnskabelige udvikling har tydeligvis lange perspektiver. En del af forklaringen på den modvilje og afvisende – omend i videnskabelig forstand sparsomme – kritik, som Ross mødte fra strafferetsjuristerne, var utvivlsomt, at disse ikke forstod, at Ross' ærinde ikke var af dogmatisk men først og fremmest af analytisk karakter: Hans emne og genstanden for hans kritiske analyse var ikke den gældende strafferetspraksis, men derimod strafferetsteoriens behandling af denne praksis, hvilket f.eks. klart viste sig i hans bog om Skyld, ansvar og straf fra 1970.

Det er utvivlsomt, at den skandinaviske realisme, også som den kommer til udtryk i Ross' forfatterskab, efterlader os med mange uløste spørgsmål. Der er således ingen tvivl om, at hans begreb om retsvidenskaben som en prognosticerende socialvidenskab – som allerede for mange år siden påpeget af Vilhelm Aubert – er mangelfuldt, og at hans opfattelse af retspolitikken og af den retsdogmatiske beskrivelses karakter er kritisabel.

Men hvad der til syvende og sidst betyder noget, er altid kun den videnskabelige udvikling, det levende, dynamiske og originale. I denne forstand har nordisk jura bl.a. gennem Ross fået en enestående arv at forvalte. Den relative uenighed med Ross, som næsten alle nutidige forfattere i nordisk retsfilosofi lægger for dagen, er i sig selv det bedste bevis herpå. Han er så at sige et paradigma for os alle, og han vil på denne måde leve mange år endnu.

Ross var professor fra 1938 til 1969, hvor han gik af på grund af alder. Udover lærestolen i faget almindelig retslære bestred han i en menneskealder lærestolene i folkeret – som var hans oprindelige universitetsområde – og i statsforfatningsret. Hans værker inden for disse dogmatiske fag, der som deres emner har de gældende retssystemer – omend gældende ret i netop de fag har en særegen og fra de øvrige dogmatiske emner afvigende karakter – havde analytikerens særpræg og var velgørende klart og præcist skrevne. Men de er samtidig ofte og formentlig med rette blevet kritiseret for at have en noget virkelighedsfjern karakter. I det hele gælder måske, at Ross' evner som juridisk skribent nåede deres smukkeste udfoldelse i de specialafhandlinger, hvor han på én gang var

frigjort fra dogmatikkens ikke altid lige velbegrundede krav om virkelighedsnærhed og relativ ubunden overfor lærebogens og monografiens krav om store sammenfattende generaliseringer. Hans afhandlinger om ejendomsrettighederne er måske de bedste eksempler herpå.

Jeg ved, at det i disse år ikke er populært på universiteterne at hævde sådanne idealer, men for Ross' liv havde Schopenhauers ord gyldighed: »Das Leben ist kurz, die Wahrheit aber lebt lange und wirkt ferne. Sagen wir die Wahrheit«.

Preben Stuer Lauridsen

D. F. F.

Oluf Friis

20. marts 1894 – 27. august 1979

Skønt Oluf Friis ved sin død i august 1979 havde passeret de 85 år, var det en i mange henseender ung mand, der gik bort. Han var ikke færdig og han var heller ikke klar til at forlade livet. Der var utålmodighed og nysgerrighed i ham til endnu mange leveår. Han havde planer, der med hans grundige og langsomme arbejdstempo strakte sig et godt stykke ind i næste århundrede. Da han hele sit liv havde levet som ungkarl, havde han sit eget forhold til tid, i en vis forstand forkælet med at have den til rådighed i grænseløse mængder.

Det fyldte ham med ubehag, når han blev mindet om, at tiden også gik for ham. Klokkeslagene i et menneskeliv, de runde fødselsdage eller pensionsalderens indtræden, var altid tvetydige konfrontationer for ham. Ved den fest, der i 1964 markerede hans 70-årsdag og samtidig hans afgang fra stillingen som professor ved Københavns universitet, talte han over nogle linjer fra Johs. V. Jensens digt *Hverdagene* (Digte 1906):

Somren slaar sine Kister i.

Unge er vi saa ikke mere.

Men har Haabet ikke beskæmmet os tilstrækkeligt?

Nu kommer vor rige Dødstid, Broder.

Det var ham som en personlig fornærmelse, at alderen også sled på hans krop; han bevægede sig stadig som en tresårig, skyndede lidt irritabel på lemmerne, hvis de blev genstridige, og han fik vist nok aldrig omstillet sin kropslige rytme, så den passede mere hensigtsmæssigt til den øjensvaghed, der de sidste år hæmmede hans bevægelsesfrihed og hans læsevne. Hans ungdommelige foretagsomhed må have slidt mere end godt er på blæsebælgen og hjertet.

Fra ungdomstiden var han udrustet med en robust og velfungerende fysik, som han plejede og udviklede bl.a. ved at studere gymnastik som bifag – og som i øvrigt tillod ham at glemme kroppens fornødenheder i den åndsform, han efterhånden udviklede. Oluf Friis var en mand med store evner for koncentration og med stor optagethed af de billeder og syner, der var under tilblivelse i hans baghoved. Ikke for ingenting blev han tidligt tiltrukket af det »mytiske« i Johannes V. Jensens digtning, der optog ham allerede i hans studietid, hvad der skaffede ham et årelangt bekendtskab med digteren. For myten er i Johs. V. Jensens forfatterskab det lyksalige og visionære overskuds øjeblik, hvor tiden står stille og er fyldt til bristepunktet med forståelse og livsopfyldelse. Myten er erfaringen af det, der i gamle dage hed evigheden, og meget i Oluf Friis' livsform og videnskabelige egenart beviste da også, at han levede for mytens stunder, men ofte færdedes med stor distraktion i hverdagens sammenhænge.

Tiden stod i en vis forstand stille omkring ham, og han kunne også somme tider få den til at stå stille for andre, når han fortalte om sit otiums langvarige kamp med at organisere det mægtige stof til sin stort anlagte og ufuldførte monografi om Johs. V. Jensen. De planer blev til sidst næsten hans verden, de styrede hans bevægelser og hans rejser, skabte kontakter for ham til en række institutioner og mennesker, som havde den ene eller den anden relation til Johs. V. Jensens forfatterskab. Man kunne blive ængstelig undervejs ved at se ham følge de utroligste spor, og det store dobbeltbind *Den unge Johannes V. Jensen* fra 1974, som indbragte ham Holbergmedaljen, rummer da også adskillige kuriøse oplysninger, som man skal være meget Jensen-entusiastisk for at værdsætte. Men selv petitesseerne er på en måde den store entusiasmes produkt, og den, der med moderne utålmodighed har lært sig at springe i en bog, kan jo bevæge sig hen til de mange steder, hvor det store netværk af iagttagelser og oplysninger vokser sammen til storlåede og vidt forgrenede værkanalyser. Det gælder f.eks. gennemgangen af Kongens Fald, der fylder op imod halvdathundrede sider og er karakteristisk for hans arbejdsform, hvor han med sin mærkelige blanding af detailgranskning og perspektivering fortolkede en forfatterskæbne eller et værk.

Oluf Friis omtalte ofte sig selv som en sen starter, og der var en god portion selvironi i hans kommentar til sin tiltræden som professor i 1957: det skete sent, men sødt. Denne sene starten hænger dels sammen med noget melankolsk og tilbageholdt i hans væsen, men også med hans særlige evne til at leve den gammeldags studerendes livsform igennem. Friis er den eneste, der nogen sinde har givet mig det råd at *forlænge* min studietid, og selv forlængede han sin på en sådan måde, at den egentlig aldrig holdt op. Han elskede samvær, der forenede saglig optagethed med selskabelighed og akademisk small-talk. Måske var det studenterlivet i den navnkundige sangforening Taaren (hvor han mødte mennesker som O. A. Borum, Fritjof Brandt og Tom Kristensen), der gav ham smag på den art af liv. I al fald udviklede han af studenterlivets frodige lediggang en egentlig forskertilværelse både i sin tid som dansk lektor i Uppsala 1924-34 (han blev æresdoktor smst. 1959) og 1944-57 som underviser ved Statens Lærerhøjskole. Fra 1941 var han desuden en mangeårig formand for Bakkehuset, Dansk Litteraturforening.

I en forelæsning om Tom Kristensen fortalte Friis engang, at han omkring 1920 havde siddet ved siden af sin studiekammerat Tom Kristensen ved en forelæsning hos Vilhelm Andersen. Tom Kristensen havde fyldt kladdeheftet med de digte, der senere skulle udkomme som hans debutdigtsamling *Fribytterdrømme*, og han fordrev nu tiden under forelæsningen med at tegne et noget ubehjælpsomt portræt af sin berømte lærer. Neden under billedet af Vilhelm Andersen skrev han: Portræt af et Barn. Oluf Friis fandt det i sin forelæsning bemærkelsesværdigt, at en yngre generation har så skarpt et øje for naiviteten i den ældre og selv føler sig meget mere reflekteret. Når man tager det metodiske refleksionsniveau i 70'ernes litteraturforskning som sammenligningsgrundlag, er det da også muligt at skrive Portræt af et barn under tegningen af Oluf Friis. Skønt han i årene omkring 1960 var den lærer, der indførte de studerende i nykritikkens nærlæsningssteknik og forsøgte at vænne os fra den indgroede uvane at argumentere med digterens biografi, når vi skulle begrunde en fortolkning – var han dog selv så grundigt skolet i Vilhelm Andersens tradition, at alle hans store værker må siges at ligge i forlængelse af denne.

Det gælder hans store litteraturhistoriske torso *Den danske Litteraturs Historie*, der udkom i hefter i årene 1937-45; det gælder hans monografi om *Christian*

Winthers Hjortens Flugt fra 1961 såvel som hans *afsnit om poetisk realisme og romantisme* i 2. bind af Politikens Dansk Litteraturhistorie (1965 og senere). Omsider gælder det hans store tobindsværk om den unge Johannes V. Jensen 1873-1902 og om de skitser til værkets fortsættelse, som forhåbentlig vil kunne udgives som et lille efterslæt.

Men når dette er sagt, må det også fastslås, at den tradition, som Vilhelm Andersen lidt uretfærdigt har været ene om at lægge navn til, er en meget rummelig tradition, som kompenserer for manglen på metodisk skarphed i moderne forstand med en fylde i skrivemulighederne. Dertil kommer, at der er tale om en meget krævende genre, som nødvendiggør oparbejdelsen af en masse iagttagelsesevner og tilegnelsen af en række videnskabelige discipliner. Enhver læser af Oluf Friis' værker vil vide, at han var forbavsende bredt orienteret og at han overalt i sine fremstillinger indarbejdede kortere og længere værk- og personlighedsanalyser, som hver for sig er selvstændige helheder og ofte lever op til nykritikkens metodekrav.

Den litteraturhistoriske konception, som i Danmark bærer Vilhelm Andersens navn, er en dæmon, som stiller bundløse krav til sin forfatter, og man må mere undre sig over, at nogen litteraturhistorie af denne art overhovedet er blevet afsluttet, end over, at Friis' værk ikke blev det. Som det står, er det i sig selv et smukt og meget anvendeligt værk, fyldt af viden, grundigt, velskrevet, entusiastisk. F.eks. holder hans store kapitel om Folkeviserne sig smukt i forhold til sin alder. Værket rummer udover den snævrere litteraturhistorie en fyldig videnskabs- og åndshistorie fra middelalderen og renaissance-århundredet. Dets portrætter af f.eks. Niels Hemmingsen eller Tycho Brahe er nuanceret og fremragende personskildring i åndshistorisk perspektiv. Oluf Friis tog afgørende impulser med sig videre i livet fra sin lange beskæftigelse med renaissance-mennesket. Han citerer på et centralt sted Tycho Brahes *Tale om de matematiske Videnskaber*, hvori det hedder, at Skaberen har givet mennesket »et opadvendt Ansigt og befalede det at staa oprejst og vende Blikket mod Stjernerne«. Hvad kan »være skønnere og værdigere for Mennesket end med sin Aand at fatte denne Himmels umaadelige Bygning, Stjernernes fuldendte og vidunderlige Stillinger i Forhold til hinanden og deres Bevægelers herlige Harmonier«. (Den danske Litteraturs historie p. 376). Oluf Friis holdt sin afskedsforelæsning ved Universitetet over dette udtryk, *homo erectus*, det oprejste menneske, som stammer fra første bog af *Ovids Metamorfoser*. Og han arbejdede videre med motivet, der danner en grundfigur i hans fortolkning af Johannes V. Jensens *Kongens Fald*. Det er – symbolsk set – netop renaissancens oprejste menneske, der *falder* i Kristian II's skikkelse. Og Friis påviser i sin analyse af kilderne til denne historiske roman, hvorledes den udspringer af en levende interesse for renaissancen, som fandtes i Europa op til sidste århundredeskifte (Taine, Burckhardt, Brandes og Troels-Lund). Dette handledygtige, heroiske menneske (og dets fald) er en gennemgående tematik i Friis' forfatterskab, måske en side af hans drøm om sig selv, men også en drøm, der i visse henseender realiseredes på positiv måde, som når han med rette kan citere Sophus Claussens digt *Heroica* som motto for sit litteraturhistoriske hovedværk:

Det er en Dyst at sætte legemsstore
Skikkelser paa et Lærred, saa de lever;
og det er Dyst, ind i en snæver Ramme
at mane Aand fra sammentrængte Verdner.

Skønt Friis om nogen kendte til den frie studentertilværelses fortræffeligheder, kendte han også til selvdisciplinen, til det, som en anden af årets døde, Jørgen K. Bukdahl, så kompromisløst kaldte strengheden. Og den gjaldt både ham selv og andre. Jeg tror hans studenter ofte kunne blive skræmt af denne strenghed, der kunne vise sig som en hensynsløs optagethed af sagen, emnet, teksten. Når Friis havde fået en idé i hovedet og den var ved at tage retning og form, kunne han være yderst vanskelig at råbe op. Man skulle selv være noget af et stædigt bæst for at sætte sig igennem, hvad nogle studerende vel især har oplevet ubehageligt, når de var til eksamen hos ham. Men strenghedens positive side var den ubestikkelige energi, hvormed han gennemførte sine studier og sine velforberedte forelæsninger.

Oluf Friis havde således adskillige træk, der fik ham til at ligne vittighedstegningernes klichéprofessor. Hans distraktion var berømt og man lærte som studerende hurtigt at indkalkulere den, når man hørte hans forelæsninger. Oehlen-schlägers store brev til Ørsted (Friis elskede ordet *store*) kunne meget vel blive kaldt Grundtvigs store brev til Grundtvig – i en forelæsning om Jung, der fulgte efter flere ugers forelæsninger om Freud, hed Jung konsekvent Freud i halvanden time. Og jeg skal aldrig glemme det vidunderligt spørgende ansigt han satte op en dag, da han forelæste over enevældens kirkelige lovgivning og havde oplyst forsamlingen om, at der også var indført forbud mod *svanden* og *bærgen*. Da latterens årsag dæmrede for ham, rettede han let forvirret udtrykket: nej, jeg mener naturligvis *bærgen* og *svanden*.

Men strengheden og den saglige optagethed var hos Friis forbundet med en meget fin sans for det lyriske og det musikalske. Han kunne være blid og søgende med sine store hænder, når han forsøgte at indkredse en poetisk virkning. Vil man overbevise sig om denne side af hans væsen, kan man f.eks. læse hans forbilledligt redigerede udvalg af *Halvfemsernes lyrikere* (1937, ny udgave 1964). Eller man kan læse hans mange fine tekstanalyser i fremstillingen af den poetiske realisme og romantismen. På det tidspunkt, hvor han arbejdede med dette værk, fungerede jeg som en meget tiltrængt sekretær for ham. En dag, hvor vi skulle arbejde sammen, var han faldet over en optegnelse, hvori H. C. Andersen oplyser, at han har været på et romersk museum sammen med Hertz, og at de bagefter har diskuteret, hvorvidt en bestemt statue var af marmor eller en gipskopi. Andersen skriver foragteligt, at Hertz ikke havde sanset statuen så præcist, at han kunne huske dens materiale. I en præcision af denne art så Friis jo ganske rigtigt det sande kunstneriske talent, og kikker man hans egne skrifter igennem, kan man bemærke, at han (måske forbavsende for nogle) selv var en ganske udmærket iagttager og havde megen sans for det statuariske og maleriske. Midt i hans distraktion var sanserne godt med ham og han havde et præcist og somme tider spotsk øje til overs for medmennesker. Som han engang sagde til en yngre kollega, hvis store forskningsprojekt han var blevet indviet i: Jaja, NN! De har det ligesom det skæve tårn i Pisa; jo højere De bygger, desto skævere bliver det.

Bister og mild, munter og streng, distrahit og opmærksom, doven og flittig, Tycho Brahe og Mikkel Tøgersen, gammel og ung. Der står flere store torsoer tilbage efter Oluf Friis. Jeg tror ikke hans liv var lykkeligt i nogen almindelig forstand. Han holdt sig selv og sit hjem i upåklagelig orden til det sidste, men der vedblev at være en uro i ham, som ikke kunne falde til hvile. Johannes V. Jensens Columbus-digtning og dens forbindelser til den flyvende hollænder spøjte ofte i hans tanker i de sidste år. Usalig er den, hvis Ve og Begær kan aldrig dø! Jeg ville have troet, at jeg med nogenlunde sindsro kunne have ladet

en mand i hans alder gå til sine fædre, men har i de måneder, der er hengået siden hans død måttet konstatere, at han gang på gang dukker op i min bevidsthed med sit uafsluttede værk og sin uafsluttede skæbne. Men der findes jo torsoer, vitale fragmenter, der fuldt kan måle sig med de færdige værker. Og der er en vis ærlig ufuldkommenhed i at efterlade sig så gode brudstykker af et videnskabeligt værk, som Oluf Friis gjorde det.

Erik A. Nielsen